ЧЫЛА ЭЛЛАСЕ ПРОЛЕТАРИЙ-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Ленин-Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

ЯМДЕ ЛИЙ

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

ГАЗЕТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр.
пел ийлан 1 т. 8 ыр.

1938 ий
2
ИЮНЬ
№ 27

И. В. СТАЛИНЫМ да В. М. МОЛОТОВЫМ

Марий АССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан регистрироватлыме

Марий АССР Верховный Советыш сайлышашлан Йошкар-Олинский железнодорожный 2 №-ан окружной избирательный комиссий тиде округысо шуко организацийласе, учрежденийласе служащий да пашазе-шамычын погынымашыштын пунчалыштым ончыш. Нине погынымашлаште 775 еҥ лийын.

Шемер-шамычын йодмыштым ончымек, Марий АССР Верховный Совет депутатыш баллотироватлалташ Сталин йолташын пумо келшымашыжым налмек окружной избирательный комиссий тыгай пунчалым луктын: „1879 ийыште шочшо, ВКП(б) член, ВКП(б) Центральный Комитет генеральный секретарь, Моско олаште—Кремльыште илыше Иосиф Виссарионович СТАЛИНЫН кандидатуржым Марий АССР Верховный Совет депутатыш Йошкар-Олинский железнодорожный 2 № избирательный округышто баллотироватлалташлан регистрироватлаш.

„Марий АССР Верховный Советыш сайлыме нерген положенийын" 55 статьяже почеш Иосиф Виссарионович СТАЛИН йолташын кандидатуржым Йошкар-Олинский железнодорожный 2 № избирательный округышто избирательный бюллетеньыш пурташ".

* * *

Куженер район Русско-Шойский 37 №-ан окружной избирательный комиссий тиде округышто улшо Р. Кугунурский, Салтакъяльский, Черно-Ключинский, Русско-Шойский да Агануроский ял совет колхозласе колхозник-шамычын общий погынымашлаште лукмо пунчалшамычым ончыш. Нине погынымашлаште 797 еҥ лийын.

Шемер-шамычын йодмыштым ончымек да Марий АССР Верховный Советыш тиде округеш баллотироватлалташ Молотов йолташын пумо келшымашыжым налмек окружной избирательный комиссий пунчалын: „1890 ийыште шочшо, ВКП(б) член, СССР Калык Комиссар-шамыч Совет председатель, Моско олаште—Кремльыште илыше Вячеслав Михайлович МОЛОТОВ йолташын кандидатуржым Марий АССР Верховный Совет депутатыш Русско-Шойский 37 № избирательный округышто баллотироватлалташлан регистрироватлаш.

„Марий АССР Верховный Советыш сайлыме нерген положенийын" 55 статьяже почеш, Вячеслав Михайлович МОЛОТОВ йолташын кандидатуржым Русско-Шойский 37 № избирательный округышто избирательный бюллетеньыш пурташ".

И. В. Сталин йолташым РСФСР Верховный Совет депутатыш кандидатлан регистрироватлыме

РСФСР Верховный Советыш сайлашлан Моско олан Сталинский Окружной избирательный комиссий Иосиф Виссарионович Сталин йолташым РСФСР Верховный Совет депутатыш баллотироватлалташ Моско олан Сталинский 2 № избирательный округеш регистрироватлен.

В. М. Молотов йолташым РСФСР Верховный Совет депутатыш кандидатлан регистрироватлыме

Моско олан Молотовский окружной избирательный комиссий Вячеслав Михайлович Молотов йолташым РСФСР Верховный Совет депутатыш баллотироватлалташ Моско олан Молотовский 3 № избирательный округеш регистрироватлен.

Избирательный законым умылтара

Руя-Сола пеле кыдалаш школын (Роҥго район) 7-ше классыштыже тунемше А. Мусанов „1 март" колхозысо колхозник ден колхозница-шамычлан РСФСР ден Марий АССР Верховный Советыш сайлыме нерген положенийым умылтараш полша. Мусановын умылтармыжым колхозник ден колхозница-шамыч куанен колыштыт.

М. Столяров.

Роҥго район.

Макс Майн

СТАЛИН ВЕРЧ ЙӰКЛЕМ

Мый—Совет ӱдрамаш,
Улам кутло ияш.
Тӱҥалам мый Верховный
Советыш сайлаш.

Йодыда дыр те, кӧм
Сайлаш мый шонем,
Кӧн верчын ышкемын
Йӱкемым пуэм.

Сайлем мый—кӧ элым
Сеҥымашке конден.
Сайлем мый—кӧ илышым
Чаплым пуэн.

Сайлем—кӧ мемнан
Йоча-шамычлан
Тунемаш кумда корным
Пуэн чылалан;

Чоҥа нунылан
Кӧ тӱжем дене школым,
Пионерский дворецым,
Детсадым да яслым;

Кӧ советский йоча верч
Йӱд, кече тырша,
Ава-шамычлан
Эре чот полша.

Да кӧ эрыкым элыш
Конден курымлан—
Пуэм мый ышкемын
Йӱкемым тудлан.

Пуэм мый йӱкемым
Вождь Сталин друглан!
Младна чылалан
Пиял пумыжлан!

Н. И. Ежов йолташым Азербайджан ССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан регистрироватлыме

Баку. 23. Азербайджан ССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан выдвигатлыме нерген окружной избирательный комиссийыш пурышо документым ончен. Окружной комиссий Азербайджанский ССР Верховный Совет депутатыш йӱклалташлан Баку олан 54 № Кировский избирательный округышто „Кировнефть" предприятий трестысе инженерно-технический пашазе да служащий-шамычын общий погынымаште выставитлыме 1895 ийыште шочшо, ВКП(б) член, СССР Внутренний паша да Водный транспорт нарком, Москошто илыше Николай Иванович Ежовым регистрироватлаш пунчалын.

СОВЕТ УШЕМЫШТЕ

Авиамоделист Зюринын у рекордшо

27 майыште кечвалым Москосо авиамоделист Михаил Зюрин шкенжын бензиновый моторан самолет модельжым уэш колтен.

Тидым ик мыняр жап гыч ялысе йоча-шамыч Коля Федосеев, Спиридонов Коля, Гибков Витя да Воронцов Петя муын улыт. Нуно тыге ойленыт:

— 12 часат 40 минутышто мемнан ял ӱмбалне самолет койын. Ме чодра деке куржаш тӱҥална (тудо тужак волен).

Модель Рыбаки ялеш (Коммунистический район, Московский область) волен. Тудо 27 километрат 500 метр наре чоҥештен. Тиде—всесоюзный у рекорд.

Ожнысо тыгай модельшамычлан рекорд 21 километрат 857 метр шотлалтын. Тудо рекордымат Зюринак ыштен ыле.

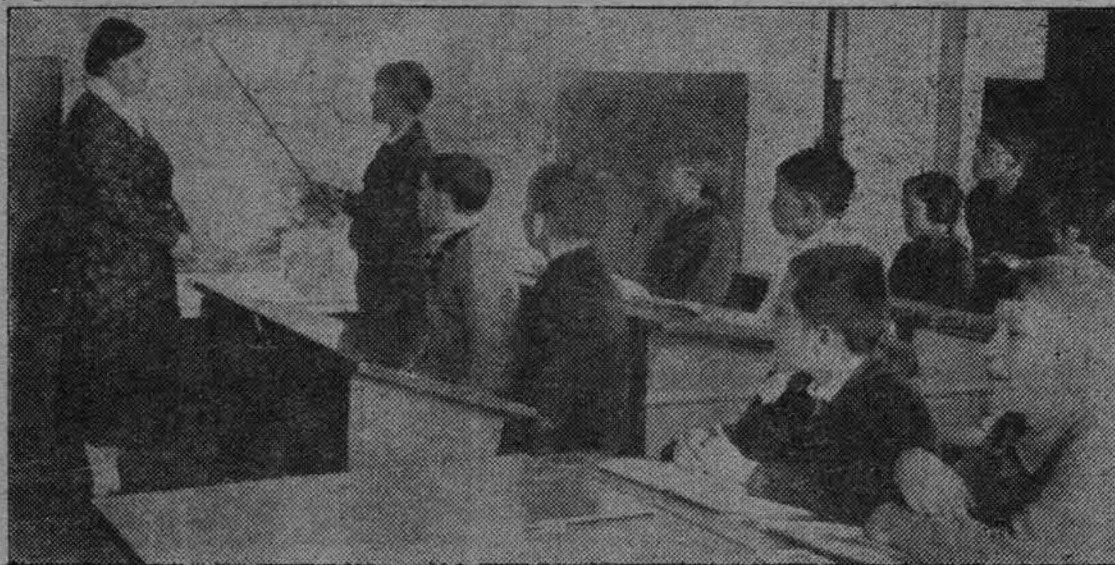
Кок миллион наре йоча-шамыч лагерьлашке каят

Профессиональный союзшамычын Всесоюзный Центральный Совет пионерский лагерь-шамычлан 170 миллион теҥге утла оксам ойырен. Тиде окса лагерьлашке 2 миллион наре школьник-шамычым колташ сита.

Первояк лагерьыш отличнотунемше-шамыч, стахановец-шамычын йочашт, активист-пионер-шамыч да тазалык шотышт дене ола ӧрдыштӧ каныш ашйоча-шамыч каят. Уло вер гыч 5 процентше (вес семын манаш 100 тӱжем наре вер) детдомласе воспитанникшамычлан да пенсионер-шамычын йочаштлан пуалтеш.

Профессиональный союзшамычын Всесоюзный Центральный Совет эше 53 миллион теҥгем пашазе поселкылласе, общежитий, школ, клуб, сад, парк пелен-се площадке-шамычлан ойрен.

ШКОЛЛАШТЕ ИСПЫТАНИЙ КАЯ

Иошкар-Оласе 1 №-ан тӱҥалтыш школын 4-ше „Б“ классыштыже отлично тунемше Горкунов В. проверочный испытанийыште географий дене сдатла.

ГЕНАН ӧРКАНЕН ТУНЕММЫЖЕ КУШКО ШУКТЫШ

Звонок йоҥгалте. 4-ше классыште урок тӱҥале. Туныктышо Лидия Михайловна пырдыжыш-е кечыпе спискым лудын лекте.

Тиде классын 1-ше групыштыжо улшо тунемше-шамыч—17 еҥ чыланат толын улыт.

4-ше классыште Семенов Гена эн начар тунемын ыле. Таче арифметика дене посредственнылан сдатлен керте. Но руш йылме дене гын ончыко каен о г ы л. Письменный паша дене эртарыме испытанийыште Семенов плохо отметке денак кодын. Возаш тӱҥалынат, м у ч к о удыркален пытарен, чернилам чӱчыктылын, ик ойыштыжо вич-куд йоҥгылышым ыштен.

Биткин Мишат Гена семынак начар тунемын. Нуно тунемме ий тӱҥалмек, ятыр тунеммек гына школыш толын улыт. Занятийлан ямдылалташ ӧрканеныт.

Ю. Ермакова.

Йошкар-Ола чодра заводысо школ.

РУШ ЙЫЛМЕ ДЕНЕ ИСПЫТАНИЙЫШТЕ

24 майыште Арын пеле кыдалаш школын 6-шо классыштыже руш йылме дене устный испытаний лие.

Первояк доска деке Чикулаев Егор лекте. Тудын тунемме ий мучко ик „плохо“ отметкыжат лийын огыл. Кызытат чыла йодышлан вашмутым раш пуыш. Т у г а к Кушаков Зосим, Алексеев Миша, Васильев Анатолий, Степанов Александр устный испытанийым отлично кучышт. Анисимов Николай, Смоленцева Антонина, Николаева Нина, Соколов Василий „плохо“ отметкым нальыч.

Кушаков Зосим.

Морко район.

Испытанийын визымыше кечыже

9 час. Звонок. Йошкар-Оласе 1 №-ан тӱҥалтыш школын 4-ше „Б“ классыште тунемше-шамыч шке верышкышт шинчыч. Тиде проверочный испытанийын визымыше кечыже ыле. Моло кечыласе семынак йоча-шамыч испытанийыш 100 процент толыныт. Чыланат шып шинчат. Ӱстел ӱмбалне наглядный пособий-шамыч кият. Пырдыжыште геометрический фигур да формул кечат.

— Таче арифметика дене устный проверочный испытаний лиеш,—манын туныктышо Мария Федоровна увертарыш. Вара ӱстел ӱмбач кум вопрос возыман билетым нальыч, 20 минутгыч доскаш лектын, билет почеш лӱдде-вожылде вашмутым раш пуат. Теве билет почеш испытаний кучаш отлично тунемше Ухов Витя лекте. Тудо окружность, круг нерген умылтармек, десятичный дробьым простой дробьыш пеш куштылгын савырыш да вашке решитлыш. Туныктышо Валялан отлично оценкым пуэн. Ик часыште куд еҥ испытанийым эртыш. 6 еҥыште 5 еҥ отлично сдатлыш, Трегубова Зся гына посредственно оценкым нале. Тудо ӧрканен тунемын, кечымат ятыр коден. Пытартыш жапыште веле тыршен тунемаш тӱҥалын. **Клюкин.**

Сайын тунеммем дене кугешнем!

3-шо классыште тунеммем годымат мыйын посредственне отметкем лийын огыл. Тений 4-ше классыште тунемым. 1-ше чырыкыште 7 отлично да 4 хорошо ыле гын, 3-шо чырыкыште 9 отлично, 2 хорошо лийын. Испытаний тӱҥалмек таче марте чыла предметымат отлично сдатленам. Географий ден историй предметымат отлично сдатлаш шонем. Нине кок предметымат пеш йӧратем.

5 июньлан испытаний пыта. Мый 5-ше классыш вончем. Кеҥежым вуем кандарем. Кол кучаш, чодрашке кошташ тӱҥалам, пионер пӧртышто авиамодель кружокышто т у н е м а м. Ачам красный командир лийын, кызыт пенсийыште. Мыят пеле кыдалаш школым тунем пытармек, летчик лияш летный школыш каяш шонем.

Зиден Д.

Йошкар-Оласе 1-ше №-ан школ.

Отличко тунемын 4-ше классыш вончышт

Звена вожатый Сергеева Анукын первой чырыкыште хорошо отметкыжат уке ыле, чыла посредственный лийын. Варажым тудо сайын тунемашлан уло вийжым пыштыш. Отметкыже эре саеме. Нылымше чырыкыште чыла предмет дене отличным нале. Климентьев гын, тунемме ий мучкак отлично тунемын. Нуно коктынат 4-ше классыш отличный оценке дене вончышт.

Классовод—Тимофеев.

Вончӱмбал тӱҥалтыш школ, Морко район.

Кужеҥер кыдалаш школын 4-шэ классыште испытаний годым. Сӱретыште: ончыл парт коклаште шогышо отличница Зоя Лоскутова руш йылме дене устный испытаний годым туныктышын йодышыжлан вашмутым пуа. Умбал тӱрыштӧвес класс гыч толшо туныктышо испытаний каймым ончен шинча.

Фото Овечкинын.

Родинам йӧратыме нерген муро

Кызыт путынь совет эл гениальный древне-русский „Слово о полку Игореве“ поэмым возымылан 750 ий темме юбилейым пайремла.

Тиде поэме 750 ий ожно возалтын. Тунам книгам печатлымашым калык шинчен огыл. Чыла книга-шамыч кид дене гына возалтыныт. Санденак нине книга-шамычым лудшо-шамычат, историк-шамычат шинчен огытыл. Но „Слово о полку Игореве“ поэме шкенжын гениальный улмыжлан кӧра пеш кумдан шарлен. Тудым пеш йӧратен лудыныт.

Тудо жапыште Россий кочевник-шамыч вештареш кучедалын. Кочевник-шамыч руш ола, ял ӱмбак кержалтыныт, нуным йӱлалтылыныт, калыкым толеныт, молат. Тунам руш писатель-шамычын возымышт тулеш пытаралтыныт. Нине йӱлышӧ книга-шамыч коклаште, очыни, „Слово о полку Игореве“ поэмат улмаш.

1795 ийыште древний книга-шамычым погышо А. И. Мусин-Пушкин тошто рукопись коклаште древнерусский йылме дене возымо поэмым лудын. Тудо поэме „Слово о полку Игореве“ маналтын.

Поэме славянский азбуко дене, припинаний знак деч посна, кугу буква деч посна возымо, ойым шомакланат шелме огыл улмаш. Рукописьым лудаш пеш йӧсӧ лийын. Но Мусин-Пушкин да моло ученый-шамыч тиде поэме дене пеш чот интересоватленыт. Поэмым лончылашлан нуно ала мыняр ийым пытареныт. Рукописьым лончылымек паленыт: нунын кидыш тӱнямбалсе литературышто эн сайлан шотлалтше поэме логалын.

138 ий ожно—1800 ийыште—поэме кызытсе руш йылмыш кусаралтын да первой кана печатлалтын. Тулеч вара „Слово о полку Игореве“ поэмын чапше пӱтынь мланде кумдыкеш шарлен. Тиде семым тунемаш, лудаш, моло тӱрлӧ йылмышке кусараш тӱҥалыныт. Гениальный поэмым А. С. Пушкин, Карл Маркс, моло-шамычат пеш шергын акленыт.

„Слово о полку Игореве“ поэмын шергакан улмыжо кушто? Молан ме тудын юбилейжым тыгай кугу куанымаш дене пайремлена?

Древний поэт „Слово о полку Игореве“ поэмыштыже руш калыкын шке родиныжлан мучашдыме шумеш преданный улмыжым, шке родинам пеш чот йӧратымыжым сылнын ончыктен пуэн.

Автор поэмыште Игоревын войскажын руш мландым толышо—кочевник-шамыч вештареш кок кугу кучедалмашыжым ончыктен.

Первой кучедалмаш рушшамычын сеҥымышт дене пыта. Но тушман ик йӱд жапыште шке вийжым кугемда, пеҥгыдемда. Кум кече наре шуйнышо кокымшо кучедалмаште тушман-шамыч сеҥат. Руш полк-шамыч геройла колат, а нуным вӱдышӧ князь Игорь пленыш логалеш.

Князь-шамыч иктыш ушнен тушман вештареш кайшаш олмеш, шке коклаштышт вурседал кият. Вот тиде жапыште поэмын главный геройжо—великий князь Святослав III—шке йӱкшым нӧлталеш. Тудо чыла князь ден чыла дружин шамычым тушман вештареш кучедалаш ӱжеш Святославын „Шӧргньӧ шомакше“ тиде поэмын рӱдӧ ужашыже лийын шога.

Поэме Игорьын плен гыч куржмыжо, тудын сайын родиныш пӧртылмыжӧ дене пытаралтеш.

Тыгай чапле поэмым возышлан шке родинам моч чоло йӧраташ кӱлеш. Могай кугу поэт лияш кӱлеш! Тиде поэмыште кунаре поэтический вий, кунаре шке калыкым йӧратымаш!

„Слово о полку Игореве“ поэмым возышо кугу поэтын лӱмжӧ мемнан дек шуын огыл. Тудын кужак, кунам шочмыжым, кунар илмыжым, Игорьын походшо нерген муро деч посна мом возымыжым, кужак, кунам колымыжым ме огына шинче. Но лӱмдымӧ древний поэтым мланде ӱмбалне илыше чыла поэт-шамыч кокла гыч эн кугу поэтлан шотлаш ик произведеният сита. Тудо Гомер, Руставели да ожно илыше моло кугу поэт-шамыч дене ик ратыште шогышташ.

Лачак тиде палыдыме поэмым гына руш литературын родоначальникшылан шотлаш кӱлеш. Тудо 700 ий утла ожно илен, но тудын возымо поэмыже кызытат ила. Тудын мурыжо мемнам чыланамат куандара. Моланже пале: тиде муро нигунамат ок коло!

Теве молан „Слово о полку Игореве“ поэмын юбилейжым шке родиным пеш чот йӧратыше чыла руш калыкын, чыла совет калыкын пайремжылан шотлаш кӱлеш.

(Петр Скосыревын „Пионерская правда“ газетеш печатлалтше статьяже гыч).

„СЛОВО О ПОЛКУ ИГОРЕВЕ“ ПОЭМЫЛАН 750 ИЙ ТЕМЫН

Кугу кредалмаш

(Игорьын походшо нерген поэма гыч)

...Тиде повестьым,
Иза-шольо-шамыч,
Тошто Владимир гыч тӱҥалын
Тенийсе Игорь марте шуына.
Тудо ушыжым пенгыдемден;
Военный шонымашым поген,
Да шке храбрый полкшо-шамычым
Половецкий мландыш,
Русский мланде вес век нангаен.

Тунам Игорь волгыдо кечыш ончалын
Да тудын деч пичкемыш ден шкенжын
Войскажым леведмым ужын.
Игорь шке дружиныжлан ойла:
„Иза-шольо-шамыч да дружина!
Пленыш логалме дечын,
Лучше кредалын колаш;
Шинчына, иза-шольо-шамыч,
Шкенан тале имньына ӱмбак
Да канде Доным ончен толына!..“
Игорьлан, Троянын унукажлан
Тыге мурыман ыле:
Тӱтан мардеж огыл сокол-шамычым
Кумда нур шеҥгак нангаен,
Чаҥа тӱшка огыл
Великий Дон дек чоҥештен...“
.. Игорь йӧратыме Всеволод
шольыжым вуча
Буй-тур Всеволод тудлан каласыш:
„Ик изам, тый шкетын
Волгыдо деч волгыдо улат!
Коктынат ме Святославич улына.
Ӧртньӧрлӧ, изам, шкендын тале
имне-шамычетым
А мыйжын ямде, Курск дене
ӧртньӧрлымӧ улыт,
Ончылно шогат.
А мыйын Курян-шамычем
Вет опытный сарызе улыт:
Труба йӱклан изинекак тунykталтыныт,
Нуным шлем йӱмалан рӱпшымӧ,
Копье мучаш гыч пукшымо;
Корно ден коремлам нуно палат;
Йоҥежыш чымен шындыме;
Кончаныныштше почмо,
Саблыышт писе!...
... Шканышт честьым,
А князьлан чапым кычалыт.“
Тунам Игорь князь
Шӧртньӧ стременаш тошкалын
Йытыра пасу ден каен...
... А половец-шамыч
Тошкыдымо корно дене
Великий Дон дек куржыныт;
Пел йӱд годым оравашт
Лӱдыктен колтымо йӱксла карат
Игорь Дон дек войскам нангая,
Беда лийшаш нерген уверым
Чодра вовтен кайык конда,
Коремла вовтен пире-шамыч шучкым
увертарат,
Орел-шамыч янлыкым лу нулташ
ӱжыт;
Рывыж-шамыч вӱр тӱсан щит ӱмбак
оптат...

...Йӱд кужун шуйна;
Ӱжара волгыдым чӱктыш;
Пычкемыш пасум петырен;
Шӱшпык йӱк чарныш;
Чаҥа йӱк тарванен.
Руссич-шамыч кугу пасулаш
Вӱр тӱсан щит дене авыреныт,
Шканышт честьым,
А князьлан чапым кычалыт.

Кугарнян эрдене волгыжмешке
Нуно шакше половецкий полкым
тошкеныт,
Шкешт пасу мучко пикшла
шикшыныт,
Пловецкий ӱдыр-влакым нангаеныт,
Нунын ден вырля шӧртньым,
порсыным,
Шерге аксамитым.
Леведыш, плащ дене, ужга ден
Да моло тӱрлӧ пловецкий
украшений ден
Купла ден да лавра верлаш
Кӱварым ышташ тӱҥалыныт...

Олегын храбрый пыжашыже нурышто
нера.
Мӱндыркӧ чоҥештен пурен!
Тудым иктат обижаен ок керт:
Ни Сокол, ни кречет,
Ни тыйат, шем корак,

Шакше полочанин!
Сур пире семын Гзак куржеш.
Тудлан кышам кугу Дон деке
Ончыкта Кончак.

Эрлашым пешак эрдене
Вӱран ӱжара волгыжмым увертара;
Теҥыз гечын шэм пыл кӱза
Тудо ныл кечым петырнеже,—
А пыл коклашите канде волгынчо
йолгыкта,

Кугу кӱдырчӧ лийшаш!
Кугу Дон гычын
Пикш семын йӱр толшаш!
Тушто Каяла вӱд дене,
Кугу Дон вовтене,
Копье пудырталтшаш
Тушто половецкий шлемеш
Сабле нӱшкемшаш.
О, Русский мланде!
Уже кодынат курган шеҥгалан!..

...Мланде мӱгыра, энгер-влак
румбыкангын йогат,
Пурак пасум леведеш.
Флаг-влак ойлат:
Дон гычын толыт половец-влак,
Теҥыз гычат, чыла вер гычат
Русский полк-влакым авыреныт.
Иян йочашт-влак
кычкырен
авыреныт пасум,

А храбрый руш-влак
Йошкар щит ден авырат.
Яр-тур Всеволод!
Тый обороныште шогет,
Тушман ӱмбаке пикшым колтылат
Шлем пелен мечым мӱгырыктылат
Кушко, тур, шӧртньӧ шлемет дене
Йолгыжын миет,
Тушто половец-влакын шакше-вуйышт
кият,

Тушто тыйын, Яр-тур Всеволод,
Когартыме саблет дене
Покшеч кӱрышталтын нунын
Аварский шлемышт шаланат...

...Эр гыч кас марте,
Кас гычын волгалтмеш
Чоҥештат шуарыме стрела-шамыч,
Шлемеш тӱкнен сабле-влак мӱгырат,
Пудештылыт шокшемше копье-шамыч
Палыдыме степьыште,
Половецкий пасу покшелне.
Шем мланде имне кӱч йымалне,
Лулеге дене ӱдалтын
Да вӱр дене нӧрталтын:
Ойго дене шочыныт нуно русский
мландеш.

Мо мылам лӱшка, мо мылам шокта
Пеш тора гыч эрдене, ӱжара деч
ончыч?
Игорь шаланыше полкшым чумыра:
Вет жалке тудлан поро Всеволод
шольыжо.

Кредальыч ик кече, кредальыч
вес кече,
А кумшо кечыжлан кечывалым
Игорьын знамя-шамычышт йӧралтыч
Вот тыште—пусӧ Каяла серыште
Изаж ден шольыжо ойырлышт...
Тыште храбрый руссич-шамыч
Русский мланде верч шӱгарыш возыч...
Пушенге шӱлыкангын вуйжым
мландышке сакен,
Ойгырмо ден шудо-шамыч кошкат...

Кусареныт: Казаков Н. И.,
Докукин А. С., Лукоянов
И. З., Смородинов М. С.,
Микин Ф. Г.

СВЯТОСЛАВЫН „ШӦРТНЬӦ ШОМАКШЕ“

(Игорьын походшо нерген поэма гыч)

Тунам великий Святослав
Шинчавӱд дене варыме шӧртньӧ мутым каласыш:
„О, эргым-шамыч, Игорь ден Всеволод,
Ондак те тӱҥалында
Меч дене Половецкий мландым сӱмыраш,
Шкаландаже чапым кычалаш!
Сеҥымаш денат, йоктарыме вӱр денат
Честьым те муын одал...
...Но те ойледа: „Шке ме виянына!
Ончыкылык чапым шке налына,
А эртышым шке пайлена!“
А разве ӧрмаш, шольо-шамыч, шоҥгыланат
рвеземаш,
Соколат пуи вашталтмыж годым
Кайык-шамычым кӱшкӧ авырен кӱзыкта,
Шкенжын пыжашыжым обидыш ок пу нигӧлан.
Да вот ойло: князь шамыч полшышо огыт ул
мылам
Тошто жап тупынь савырнен!
Римовышто йыгысат
Половецкий сабле-влак йӱмалне,
Ранитлалт пытен князь Владимират.
Йӧсланымаш ден ойго тольо Глебын эргыжланат.
„Великий князь Всеволод!
От шоно мо тый мӱндырчын чоҥештен толаш,
Ачатын шӧртньӧ престолжым аралаш?
Тый вет
Юл вӱдым кольмо дене шыжыктен,
А Дон энерым шлем дене коштал пытарен кертат...“
Те, Буй-Рюрик ден Давид!
Тендан огыл мо шӧртньӧ ден чиялтыме шлемда
Вӱрыштӧ ийын коштыныт?
Тендан храбрый дружинда огыл мо
Палыдыме пасу покшелне
Шуарыме сабле дене ранитлалтше турла
Кудалыштыт?
Государь-шамыч!
Кызытсе жап обидылан,
Русский мланде верч,
Игорь Святославичын раныже верч,
Шичса шӧртньӧ ӧртньӧрыш!
Галицкий князь, Остромысл Ярослав
Кӱшнӧ шинчет шкетын шӧртньӧ престолыштет...
.. Вует нерген увер мланде мучко шарлен.
Киевлан корным тый почынат;
Шӧртньӧ кӱкшӧ престол гычын
Границе вес веке Султан ӱмбак шакшетым
колтылат.
Луйкале, господин, Кончакым,
Поганый холопым,
Русский мланде верч,
Игорьын буйный Святославичын
Раныже верч!..
„... А те, буй Роман ден Мстислав!
Храбрый шонымаш нангая темдам кучедалмашке.
Сокол семын мардежыште
Лӱде, кушыч битвыш чоҥештеда
Кайыкым шыдыда ден сеҥаш тыршен.
Латинский шлем деч ӱлнырак
Уло темдан кӱртньӧ панцырьда;
Тудын дене шкендам арален, сеҥенда
Шуко элым—
Литвам, Хиновым,
Ятвягым, Деремелам да Половцым
Копьештым кышкен пытареныт,
А шкешт вуйыштым
Йошкар меч йӱмак кумык сакеныт“
Но ынде, князь,
Игорьлан кече волгыдо йомо;
Пушенге сайлан огыл лышташым йоктарыш:
Роси ден Сулаште олалам пайленыт.
А Игорьын храбрый полкшым
Ок лий ылыжташ!
Вет Дон, князь кычкыра да ӱжеш сеҥымашке!
Ольговичи шамыч, храбрый князь-влак
Миен шуыныт кредалмашке.
Ингварь ден Всеволод,
Да кумытынат Мстиславич-шамыч,
Уда огыл нунын куд шулдыр род!
Сеҥымаш корно дене огыл те
Наледеда шкаланда волостьлам!
Кушто темдан шӧртньӧ шлемда,
Ляшский копье ден щитда?
Петырыза Польылан капкам
Шкендан писе пикшда дене
Русский мланде верч,
Игорьын, буйный Святославичын
Раныже верч!“

Кусареныт: Казаков Н. И., Докукин А. С.,
Лукоянов И. З., Микин Ф. Г., Смородинов М. С.

45

ГРАНИЦЕ ВЕС ВЕЛНЕ

Гитлер Чехословакийым шупшын налнеже

Фашистский Германий Чехословакий ўмбак кержалташ виян ямдылалтеш. Фашист-шамыч тидлан амалым муашлан тўрлӧ шылтыкым кычалыт. Мутлан, кызыт нуно, чехословакский военный самолет-шамыч германийын границыжым пудыртен улыт,—манын шоям шаркаленыт.

Тиде шоя дене пайдаланен (шояжым шкеак шонен луктыныт) германский правительстве Чехословакий правительствылан тыгай требованийым шынден: Чехословакийлан шке войскажым границе воктеч кораҥдыман, а тугак пытартыш кечылаште границе воктен лийше случай верген умылтармашым пуаш обязан. Тидеч посна Гитлер Судетский область гыч чыла чехословакский войскам мӧҥгеш ў ж ы к т а ш требытла.

Республиканец-шамыч 18 фашистский самолетым шалатеныт

23 майыште восточный фронтын Леридо районыштыжо Тремп ден Балагеро коклаште пеш кугу воздушный кредалмаш лийын. Тудо 1 часат 10 минут шуйнен. Кредалмаште 100 самолет утла участвоватлен. Республиканский авиаций 18 фашистский самолетым шалатен, шкенжын 3 истребительым гына йомдарен. Парашют дене волышо кок итальянский летчикым пленыш налыныт.

24 майыште кечывалым 5 фашистский с а м о л е т эскадрилий Барселон ўмбаке кержалташ тӧчен, но республиканский зенитный батарей виҥак лўяш тӱҥалын да фашистский самолет-шамычлан корным пыртен. Туштак республиканский истребитель-шамыч южыш кӱзен, фашистский самолетым поктен колтеныт.

Фашистский самолет-шамычын Аликанте ола ўмбак разбойникла керылтмышт

Урем дене площадьлаште шуко калык-шамыч улмо годым 25 май эрдене Испанийын мирный Аликанте олашкыже 2 эскадриль фашистский самолет-шамыч керылтыныт.

Летчик-шамыч олан центральный ужашыш ыже ўлыкӧ волен лу дене бомбым кудалташ тӱҥалыныт. Кудалтыме бомбо гыч южыжо центральный пазарыште пудештын. Тушто тиде жапыште ўдрамаш ден йоча-шамыч лийыныт.

Сусыргышо - шамычлан полыш пуаш тӱҥалме годымак, адакат ола ўмбалне фашист разбойник.шамыч толыныт да уэш бомбым кышкаш тӱҥалыныт. Тыгеруно шӱдӧ дене ўдрамаш, шоҥго да йоча-шамычым пуштыныт. Сўмырлышӧ пӧрт йымач 300 утла колышо капым лукмо.

* * *

Тиде кечынак фашист самолет-шамыч Валенсий олам бомбардироватлаш тӧчыныт, но республиканский зенитный артиллерий нуным поктен колтен.

Республиканец-шамычын самолетышт мятежник-шамыч деч шагал гынат, Испан республикын тале летчикышт фашист разбойник-шамычым вашталеш геройла кредал шоҥат. Мартын тӱҥалтышыже гыч 25 май марте республиканец-шамыч 125 германский да итальянский самолетым волтен шуэныт.

Оборонный значеклан нормым сдатлат

Роҥго кыдалаш школышто оборонный значеклан нормо сдатлымашым сайын шындыме. Кызыт кеҥеж вид дене БГТО значеклан 30 еҥ, ГТО значеклан 12 еҥ нормым сдатленыт. Тугак ПВХО ден ГСО значеклан нормым пуат, тўрлӧ физкультурный модыш дене модыт.

А. Ф. Артемьев.

Роҥго кыдалаш школышто тунемше.

Купсола пеле кыдалаш школышто БГСО значеклан 34 тунемше нормым сдатлыш. Моло тунемше-шамыч БГТО значеклан кеҥеж вид дене н о р м ы м сдатлаш тренироватлат.

А. И. Тойшев.

Шернур район.

Военный модыш деке модына

Физкультур мемнан капкылнам пеҥгыдемда. Садлан ме Илья да Миклай, моло йолташем-шамыч денe чумырген, военный модыш дене модына. Военный модышышто утаракшым курштадаш логалеш, тыге кид-йол чот вияҥеш.

Богданов Миклай.

„У корно" колхоз, Нурбел ял Совет, Шернур район.

Шокшо кеҥеж йоча-шамычлан куаным конден. Йошкар-Оласе Ленинский сад кече йыда эре сылнырак да сылнырак лиеш. Тушто тўрлӧ пеледыш-шамыч шочыт. Кечывалым тиде садыште йоча-шамыч куанен модын коштыт.

Фото Овечкинын.

Метограмма

Пушенгe—„Л" дене,
„Б" дене—сар ўзгар,
Да кайык „К" дене
Кӧ ўлыт?—кычал.

(Сотнур кыдалаш школышто тунемше Алексеев Аркадий колтен.

Могай числа

Могай числам кокытлан, кумытлан, нылытлан, визытлан, кудытлан пайлымеке эре икте утен кодеш?

Волков Ваня.

Сотнур села.

Ответ

(„Ямде лий"-ын 14 майысе номерыжым ончо)

Метограмма
Ку-ку
Ребус

Испытаныым отличне кучаш йамдылалтса!

Шараде
Сату-рн.

Географический задаче

	1	2	3	4
1	К	А	М	Р
2	Б	Р	А	У
3	У	Р	У	А
4	К	А	У	Л

Тиде клетке-шамычласе буква-шамычым вашталтыл шындылаш кўлеш. Вашталтыл шындылменге тыгай географический мут-шамыч лектыт:

Икымыше горизонтальный да вертикальный линийыште—нефть л у к м о вер, кокымышо вертикальный да горизонтальный линийыште—Тихий океанын йогышо эҥер, кумышо вертикальный да горизонтальныйыште—Каспийский теҥызыш йогышо изи эҥер, нылымыше горизонтальный да вертикальный линийыште—кугу курык лўм. Могай мут-шамыч улыт, палыза.

Федотов Йыван.

Тушто

Когыльо кӧргыштӧ чонан ила. Мо тиде?

(Шернур кыдалаш школышто тунемше Соломин Йыван колтен).

Площадке ямде

Сенкан тӱҥалтыш школ (Йошкар-Ола район) кеҥеж каникул годым йоча-шамычын канышыштым веселан да культурно эрташ чыла шот денат ямдылалтын. Школ пеленсе куэран сылне сатерым ытыраен ямдылыме. Тиде площадкыште йоча-шамыч волейбол, городки, лапту, моло модыш денат модаш тӱҥалыт. Нине модыш-шамыч чыла ямде улыт.

Йоча-шамыч садым пеш йӧратат. Тиде площадкыште м о д ы ш ы м организоватлаш Цибикнур кыдалаш школышто тунемше Михайлов Леонид шке ўмбакше налын. Йоча-шамыч Михайловым йӧратат, пагалат.

Илян Япык.

Американский йоча-шамычын илышышт—шужымаш

Американский „Д е й л и Уоркер", газетеш печетлыме ик статьяште Нью-Йоркын ик окраинаштыже пашадыме-шамычын илышышт нерген ойлалтеш.

„Нью-Иоркын окраинлаштыже йоча-шамычын кузе илымыштым мый ончынем ыле,—манын газэтын пашаеҥже тиде статьяште воза. — Мый изи ўдырын воштылшо шинчажым ужаш шонышым. Ойлалтыныштлтын.—Икмыняр жап гыч мый изи Кароль Келлын илыме пӧртшӧ ончылно шогышым. Тиде шем шинчан изи ўдырын илыме пӧрт тошто, тептердыме. Кароль мыйым ончале, но тудын шем шинчаже-шамыч огыт воштыл, Кароль шужен.

—Мемнан ешыште шым еҥ уло, налме пособий мыланна ок сите,—манеш изи ўдырын аваже Мария Келл.—Ме шылым арняш ик кана веле кочкына, а моло кечылаштыже макароным гына кочкын илена. Шӧрым гын йӧршын ужмаш уке. Иочам-шамыч деке мо лиеш гын, ом шинче.

Мария Келл фабрикыште пашам ышта, но марийже пашадыме. Шуко еш-шамыч тылечат начар илат. Негр-шамычын илышышт поснак неле. Мый ик негр Бек Семен дене мутланышым.

— Пачерлан ме тӱлен огына керт, — манеш изи ӱрвезе, — садлан кок арня ончыч мемнан пӧртыш вўд пумым чарнышт. Кочкаш шолташат, йўашат, шўргӧ мушкашат мемнан вўдна уке. Урем аҥысыр, лавран. Вольык дечат йӧсынрак иле а.

Мый вес кварталыш каймым. Негр-шамычын илыме кужу пӧрт шинча. Пырдыжше акрет годсо, штукатуркыжо йоген пытен. Урем аҥысыр, лавран. Тугаяк шучко йорлылык да шужымаш".

Тиде газетыштак пашадыме-шамычын илышыштым сўретлен ончыктымо вес статьям пуртымо. Туштыжо теве мо ойлалтеш.

Газетын корреспондентше Морис пашадыме Миллерын ватыже дене мутланен. Тудын ешыштыже улшо шым еҥ чыланат эреак шужен илымышт дене черле улыт. Миллерын ватыже ойлымо почеш нунын налме пособий шужен колымо деч гына сита. Нылтылзаш азаже Нью-Иоркысо ик больницыште кия. Тушко пеш чот ярнымыжлан колтымо. Миллерын луадкуд ияш эргыжын шўмжӧ ш арлен да чот орлана, нервный системыже чот пужлен. Луатвич ияш Лаура чот явыгеи. Лу ияш Ширла ден куд ияш Генран шўмышт коршта. Чыла йочажат пеш чот малокровный улыт.

„Миллерын ватыже кенета вўрлен йӧрлын,—Моррис воза, — Ширш тудым туржын, сознанийыш пӧртылтыш. Тыге тудо чўчкыдынак лиеш. Врач-шамыч тудлан операцийым ышташ кўлеш маныт, но пеш каҥга да шагал вўран улмыжо дене лўдыт.

Миллерын ватыже ойла:—Кум ий ожно мыйын азам шужен колыш.

—Мланем кунаре тыге ораланаш перна гын?

ТАСС.

Нормым сдатлаш ямдылалтыт

Великополь пеле кыдалаш школышто тунемше-шамыч: Смирнов К., Москвичев Н., Фурзикова В., Бессонов Н., ФурзиковаК., Фурзиков М., Белоусов С., испытаний жапыштат оборонный значеклан нормо пуышашым огыт мондо. ПВХО значеклан нормым пуаш ямдылалтме занятийлаш эреак коштыт, нормымат вашке пуаш тӱҥалыт.

Иванов Метрий.

Оршанке район.

МЕМНАН АДРЕС: Иошкар-Ола, Марий АССР, Совет пӧрт, 25-шэ №-ан пӧлем, „Ямде лий" редакций. Телефон: Совет пӧртын коммутаторжо, 82-шо №.

Врид. отв. редактора—И. АЛЕКСАНДРОВ.

Упол. Марлита № А—506.

Иошкар-Ола Маргосиздатын 1-шэ типографийже.